

Estonia säilyttää perinteitä Ikiaikainen Joutsenlampi pitää pintansa

Eesti NSV Riiklik Akadeemiline ooperi- ja balletiteater Estonia pyrkii nykyaikaistamaan balettiohjelmistoaan. Silti valtaosan siitä muodostavat edelleen vanhat klassiset teokset.

Näihin kuuluu itseoikeutetusti *Joutsenlampi*, jota on tanssittu vuodesta 1981 Leningradin Kirov-teatterin kuuluisien taiteilijoiden Konstantin Sergejevin ja Natalia Dudinskajan vierailuohjauksena. Esitys perustuu Petipan ja Ivanovin alkuperäiseen koreografiaan, johon Konstantin Sergejev on tehnyt joukon omia kuvioitaan.

Muokkaaminen on mahdollista nimenomaan baletin ensimmäisessä ja neljännessä näytöksessä: koreografit ovat käsitelleet niitä hyvinkin vapaasti puhumattakaan monista versioista, joissa teosten vakioomuo- to on radikaalisti heitetty yli laidan.

Parhaiten on säilynyt toinen näytös, jonka joutsentanssit ovat Ivanovin käsialaa. Estoniassa ne esitetään oletettavassa alkuperäismuodossaan, samoin on hovikohtauksen karakteritansseissa jäljellä Petipan niille antama tyyl. Vanhahtava, kvasiespanjalainen tanssi kärsii ratkaisusta eniten, voittoisimpana selvää elegantti masurkka.

Joutsenlampi on edelleenkin maailman tanssituimpia baletteja — ansio on sekä Tshaikovskin kuolemattoman musiikin että vähemmälle huomiolle jääneen Petipan ja Ivanovin koreografian.

Yhä kuulee silloin tällöin puhuttavan Tshaikovskin baletteista, vaikkei hän ole suunnitellut sen ensimmäistäkään askelta. Musiikki luo tunnelman koreografian näyttämöteokseen, ja sen ulkoasuun vaikuttaa suuresti lavastaja-puvustajan työ.

Estoniassa *Joutsenlammen* visualisointi on Eldor Renterin käsialaa: metsän pimennossa väikkyvä lampi luo illusorisen näkyvän toiseen ja neljänteen näytökseen, mutta ensimmäisessä ja kolmannessa näytöksessä on liian paljon tavaraa.

Varsinkin hovikohtaus on kuin

HS

TALLINNA

Irma
Vienola-Lindfors

sokerikakku runsaina kimaltavine kuorurutuksineen. Puvuissa on liehuvia nauhoja, strasseja, paljetteja, silkkiä ja sametta ylenmäärin, ja napolilaisen tanssin päähineet muistuttavat erehdyttävästi isoäidin pannumyssyä. Ylelliseltä hovi tietysti näyttää muttei kovinkaan hienostuneelta. Sitä paitsi sen yllä leijuu hienoinen, aistittava pölykerros.

Teoksen seitsemäs esitysvuosi on siis menossa, ja rutini on astunut mukaan kuvaan. Kukapa ei väsyisi tanssimaan yhtenäin samoja askeleita, olkoonkin että kokemattoman katsojaan teos menee tällaisenaankin täydestä.

Onhan esitys varsin pätevä näyttö ammattitaidosta, epätasaisesta tosin, mutta epätasaisuushan tahdot olla ongelma pienissä maissa, koska resurssit ovat rajoitetut. Estonian baletissa tanssii kyllä monia venäläisiä, mutta he eivät ole huipukykyjä. Nämä sijoittuvat lähinnä Moskovan Bolshoihin ja Leningradin Kirov-teatteriin.

Estonia-teatterin *Joutsenlampi* elää suurelta osin Odette-Odilen nuoren tulkitsijan Kaie Korbin säteilyvoiman ja teknisen taidon varassa. Hän tanssii suurin, avonaisin ja levollisin liikkein vailla pikkunäpertelyä.

Hänen Odetessaan ei varsinaisesti ole runollista herkkyyttä, mutta puhdaspiirteisinä näyttäytyvissä linjoissa soi surumielisyyden viileä sävy. Hänen Odilensa on voima-

kas, voitonvarma ja laskelmoiva viettelijätär. Fouetté-pyörähdykset hänen olisi tosin pitänyt lopettaa silloin, kun tilapäisiä vaikeuksia tapapainon säilyttämisessä ilmaantui.

Kaie Korbin prinssinä esiintyi Viktor Fedortshenko, joka ei hetkeäkään uhannut ballerinan joh- toasemaa. Hän tanssi soolonsa laatuunkäyvästi ja oli varma nostaja ja tuki. Roolitulkinta oli kuitenkin ulkokohtainen, suu puhui äänetöntä tekstiä ja tuskaa ilmensivät lähinnä pään ja kulmakarvojen asennot.

Neljäs näytös hajosi epämääräisyyteen, käsivarret jäljittivät lopu- tomasti joutsenen hätääntyneitä siiveniskuja. Aleksandr Basihhinin väsyneestä ja raskaasta Rotbartista ei ollut vastavoimaksi prinssille, dramaattista kaksintaistelua ei käyty. Jostain syystä velho vain vaipui maahan ja oli kuollut: pahan valta oli murrettu, mutta kukaan ei tiennyt, miten se itse asiassa tapahtui.

Konstantin Sergejevin versiossa mukana ovat myös mustat joutset, jotka symboloivat Odetten murhetta prinssin petettyä hänet vannomalla väärän valan.

Mustat joutset tanssivat myös englantilaisen Mary Skeapingin omalle baletilleme valmistamassa *Joutsenlammissa*, jonka ensi-ilta oli 1953. Skeaping tunsi baletin traditiot, sillä hänellä oli hallussaan Marinski-teatterin erisen baletinjärjestäjän Nikolai Sergejevin laat- tanut muistiinpanot, jotka tämä oli ottanut omavaltaisesti haltuunsa lähtiessään Pietarista Lontooseen.

Alkunäytös on aina ollut *Joutsenlammen* heikoin kohta, pakollinen kuvio lähtötilanteen selvittä- miseksi. Sitä ei paljonnekaan kohenna prinssin soolo, joka on otettu mukaan myöhemmin. Pas de trois kuitenkin osoitti Estoniassa olevan kaksi sirkeää tanssijaa: Tatjana Voronina ja Liliana Grodnikova, toivat melko hengettömään koh- taukseen tanssin iloa ja eloisuutta. Viittomakieltä oli onneksi vähän, ja narri (Mihail Netshajev) osasi

asiansa etupäässä velvollisuuden- tunteisesti.

Suomen Kansallisbaletin ohjel- mistosta Alla Shelestin ohjaama *Joutsenlampi* katosi samana vuona, jona Sergejevin ja Dudinskajan harjoittama laitos aloitti marato- ninsa Estoniassa. Kummankin läh- tökohtana on Kirov; Shelestin ver- sioon vaikutti myös Vagabov. Mo- lemmat todistavat Kirovin taiteili- joiden asiantuntemuksesta, huolek- kuudesta ja auktoriteetista, niin myös kunnioituksesta perinteitä kohtaan.

Estonian baletti on vähän nuo- rempi kuin omamme. Sen johtaja- na on viime vuodesta toiminut Tiiu Randviir, Viron merkittävin tanssi- taiteilija kautta aikojen ja ainoa maansa baletin edustaja, joka on saanut Neuvostoliiton kansantaitei- lijän arvonimen. Estonia-teatterin lämpiössä oli esillä kuvanäyttely hänen urastaan taiteilijan 50-vuo- tispäivän kunniaksi.

Niin ikään Aime Leis, Elita Er- kina ja Tiit Härm ovat nyttemmin poistuneet baletin riveistä, eikä heitä korvata aivan helposti. Tiit Härm jatkaa työtään koreografina rinnallaan Mai Murdmaa, joka on tullut Suomessakin tunnetuksi edis- tyksellisistä pyrkimyksistään.

Murdmaan tarkoituksensa on pe- rustaa Estonia-teatterin erillinen pienryhmä kokeiluja ja ajankohtai- sia töitä varten. Länsimainen mo- derno tanssi ei kuulu Viron tanssi- joiden koulutukseen lukuunotta- matta kursseja, joita Suomesta vie- raillut Jill Miller on hiljattain pitä- nyt Tallinnassa. Hän on opettanut myös jazztanssia Koreografisessa opistossa, ja yhteistyölle on tiedos- sa jatkoa.

Olin seuraamassa Elita Erkinan tanssilisessä monipuolista treenaus- tuntia balettikunnalle. Näin myös Tiiu Randviirin valmentavan Ko- reografisen opiston viimeisen luo- kan tyttöjä loppututkintoon, jonka läpäistyään he liittyvät joko Tallin- nan tai Tarton balettiin.

Opettajan ja oppilaan suhde balettikoulussa muodostuu aika oma-laatuiseksi: mitä enemmän opettaja moittii oppilasta, sitä varmemmin hän on tämän lahjakkuudesta kiinnostunut. Onnettomin on se, johon ei kiinnitetä juuri lainkaan huomiota.

Randviir ei näitä tulevia toivoja todellakaan hemmotellut. Myös Suomen kansallisbaletti saa pian tutustua hänen tiukkaan opetustapaansa, sillä Randviir on lupautunut suomalaisten valmentajaksi tänä keväänä. Helsingin jälkeen hän jatkaa työtään Kuopion tanssi- viikon klassisen baletin kursseilla.

Virolaisten tyttöjen lisäksi Randviirin tunnilla oli suomalainen Kirsi Mansnerus, joka on opiskellut Tallinnan Koreografisessa opistossa pari vuotta ja kehittynyt silmännähtävästi. Hänhän osallistui Helsingin kansainvälisiin balettikilpailuihin 1984, mutta silloin se oli liian varhaista.

Balettivierailut Viron ja Suomen välillä ovat etupäässä kulkeneet sieltä tännepäin: Estonian baletti on esiintynyt Suomessa useaan otteeseen, viimeksi se kävi tanssimaassa Savonlinnassa viime vuoden puolella.

Sitä vastoin vain muutamat balettimme solistit ovat esiintyneet Estonia-teatterissa, ja näistäkin vierailuista on kovin pitkä aika. Kansallisbaletin taso on näinä vuosina noussut siinä määrin, että sen olisi aiheellista käydä näyttämässä osaamistaan myös Suomenlahden eteläpuolella.

Virosta puhaltavat nyt vapaamat tuulet ainakin teoriassa, mutta byrokratian raskas koneisto hidastaa ankarasti käytäntöä. Kapuloita edistyksen rattaisiin työntävät myös Neuvostoliiton lukemattomat etuoikeutetut, jotka pitävät kynsin hampain kiinni eduistaan. Mutta olevia oloja uskalletaan nyt arvostella avoimesti. Parannuksia odotetaan kiihkeästi joskin skeptisesti.

Kaie Korb on Viron baletin ylpeys, joka tanssii Joutsenlammen II näytöksen adagion puhdaspiirteisesti, partnerinaan Viktor Fedortshenko.